

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ

29-35-69, 628-37-04
21-07-57, 628-90-17

UL. ŻURAWIA 4A, SKR.PT.24
00-503 W A R S Z A W A
TELEFAX: 29-40-89

BS/10/8/94

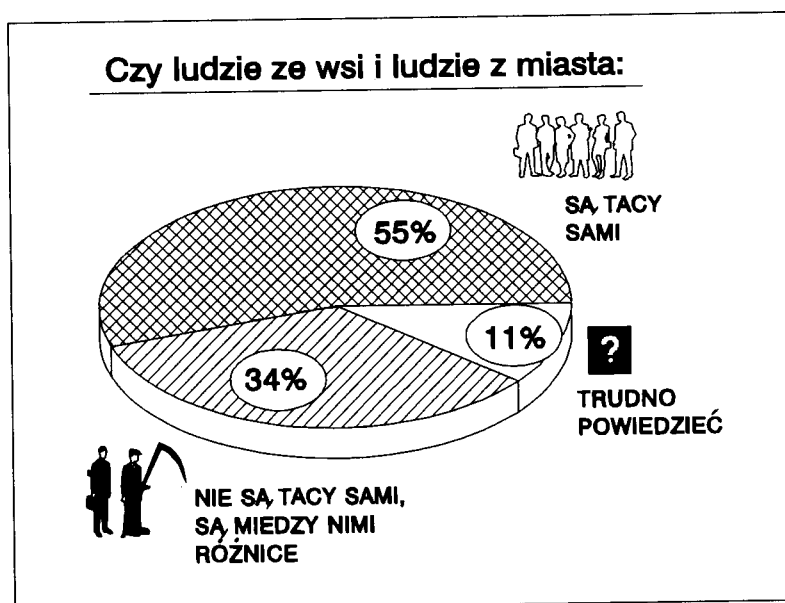
MIESZKAŃCY WSI - MIESZKAŃCY MIAST: PODOBIENSTWA CZY RÓŻNICE?

Komunikat z badań

WARSZAWA, STYCZEŃ '94

MIESZKAŃCY WSI - MIESZKAŃCY MIAST: PODOBIENSTWA CZY RÓŻNICE?

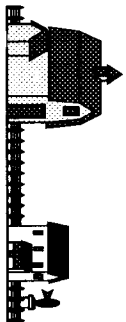
◆ Większość ankietowanych uważa, że między miastem a wsią nie istnieje obecnie konflikt. Połowa badanych twierdzi, że między ludźmi ze wsi i z miasta nie ma żadnych zauważalnych różnic.

◆ Związki miasta z wsią są silne i głębokie; jedna trzecia mieszkańców miast to osoby, które urodziły się i wychowały na wsi. Tylko co trzeci mieszkaniec miasta nie ma żadnych krewnych na wsi.

◆ Zdaniem większości respondentów, dzisiaj w Polsce nie ocenia się ludzi ze względu na ich miejskie lub wiejskie pochodzenie.

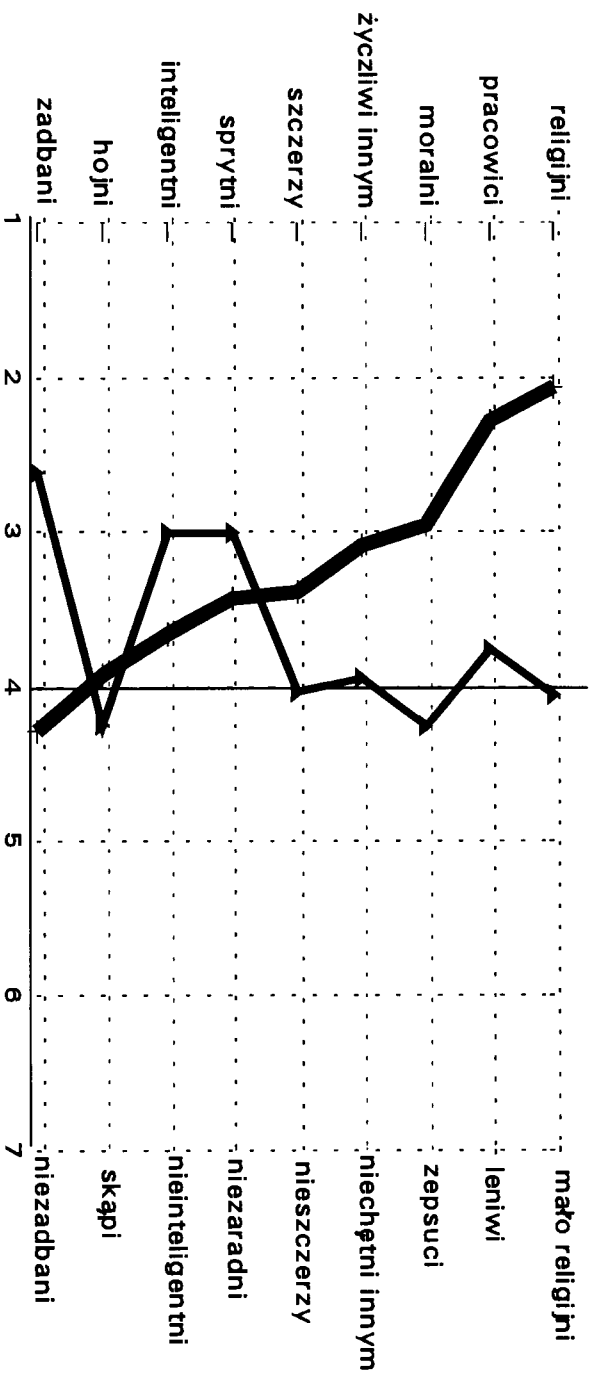
◆ Kluczową rolę w pozytywnym stereotypie wsi odgrywają wartości składające się na tradycyjną "chłopską mitologię": religijność, pracowitość i dbałość o standardy moralne.

LUDZIE ZE WSI

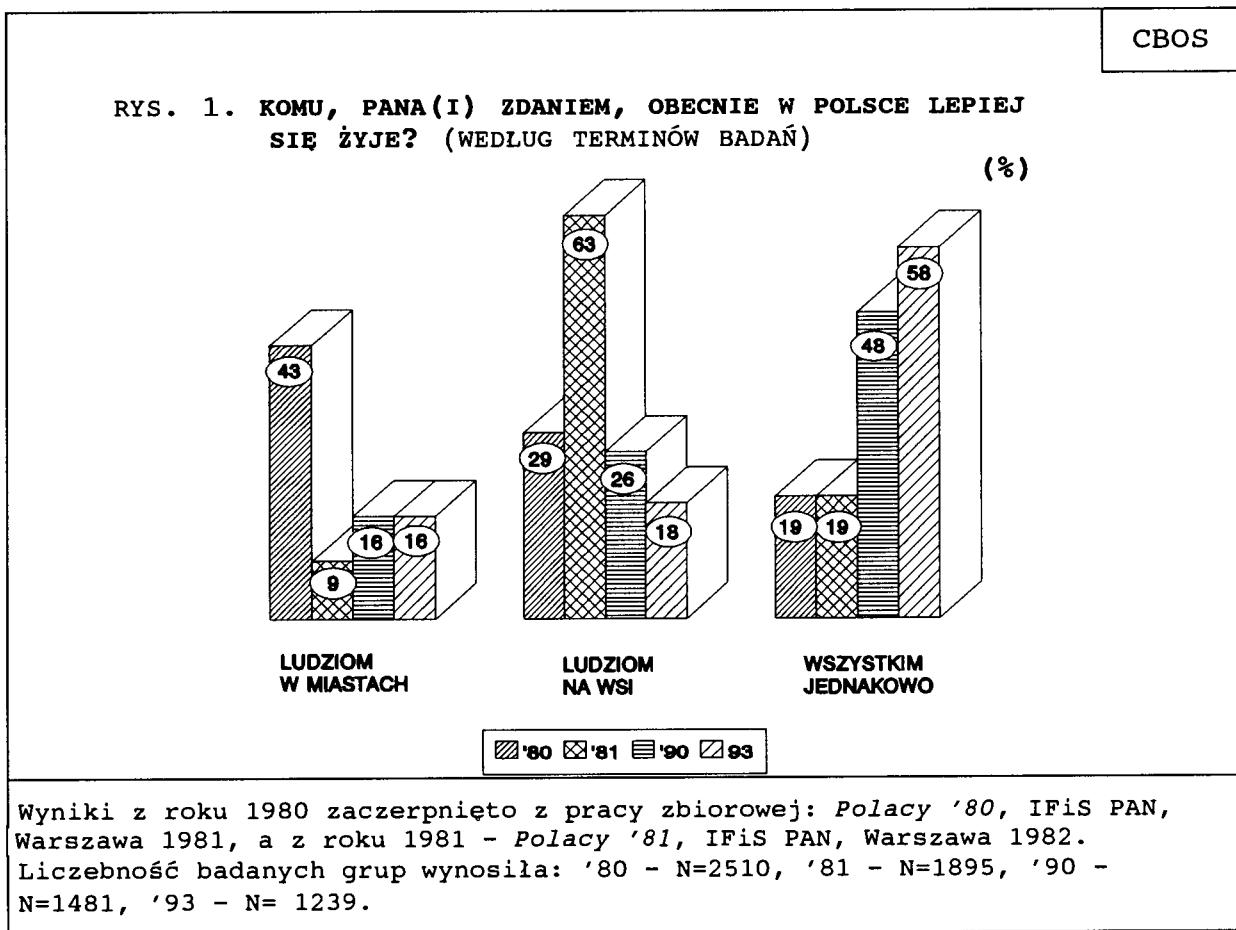
LUDZIE Z MIASTA

Po ostatnich wyborach parlamentarnych koalicję rządową utworzyła partia podkreślająca swój chłopski rodowód i startująca w wyborach pod hasłami obrony interesów mieszkańców wsi. Polskie Stronnictwo Ludowe zawdzięcza swój sukces wyborczy m.in. temu, że ludowcom udało się zjednoczyć wiejskich wyborców. Fakt, że mają oni obecnie swojego premiera, jest niewątpliwie dodatkowym, silnym czynnikiem konsolidującym. Wszystko to sprawia, że aktualna staje się problematyka relacji miasto-wieś, ukrytych konfliktów, wzajemnych stereotypów i wyobrażeń. Jak postrzegają się mieszkańcy miast i wsi, jak duże znaczenie przywiązuje się w naszym społeczeństwie do tego typu różnic?¹

Komu żyje się lepiej?

Większość Polaków jest przekonana, że obecnie nie występują wyraźne różnice w jakości życia między miastem a wsią, a ludziom w miastach i na wsi żyje się tak samo.

¹ Badanie zrealizowano w dniach 9-14 grudnia '93 na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców (N=1239).

Między rokiem 1980 i 1981 w opiniach na temat standardu życia na wsi i w mieście nastąpiła zmiana, jaką rzadko można odnotować w badaniach społecznych. Była ona spowodowana wyraźnie pogarszającymi się warunkami życia, brakiem żywności w sklepach. Na uwagę zasługuje fakt, iż sytuacja na rynku żywnościowym w decydujący sposób wpływała wówczas na opinie o poziomie życia ludności miejskiej i wiejskiej.

Ostatnie lata przyczyniły się do zmiany poglądów na ten temat. Osłabło przeświadczenie o większej zamożności czy też relatywnie lepszej sytuacji życiowej mieszkańców wsi, a wzrosła popularność poglądu, że i na wsi, i w mieście żyje się podobnie. Prawdopodobnie zmiana ta jest efektem większej niż dotychczas wiedzy społeczeństwa o problemach wsi. Ostatnie trzy lata obfitowały w wystąpienia polityków na temat ponoszenia ciężarów reform przez wieś. Opinia publiczna była świadkiem ponawiających się protestów samych rolników. Być może mamy tu też do czynienia ze swoistym efektem natury psychologicznej. Ostatni okres, wraz z obniżeniem dochodów i poziomu życia, może sprzyjać upowszechnieniu stwierdzenia "wszystkim żyje się jednakowo", a w podtekście należy dodawać - jednakowo źle.

Mieszkańcy wsi, a zwłaszcza rolnicy (co czwarty), częściej sądzą, że warunki życia w mieście są lepsze niż na wsi. Z kolei dla mieszkańców miast jest oczywiste, że to raczej ludziom na wsi żyje się lepiej. Tendencja do tego typu ocen nie jest jednak zbyt silna. Zarówno w mieście, jak na wsi dominuje pogląd o podobieństwach sytuacji życiowej Polaków.

Konflikt czy niezrozumienie?

Stwierdzenie o braku wyraźnych różnic w jakości życia idzie w parze z deklarowanym przekonaniem o niewystępowaniu konfliktu między miastem a wsią.

		CBOS
Z która z poniższych opinii zgadza się Pan(i) bardziej?		
Między miastem i wsią jest stały konflikt czy też		29%
Tak naprawdę nie ma konfliktu między miastem i wsią		68%
Trudno powiedzieć		3%

Zdaniem zdecydowanej większości Polaków, konflikt między miastem i wsią nie istnieje. Tylko niespełna jedna trzecia ankietowanych skłonna jest dostrzegać tego typu antagonizm. Mieszkańcy wsi i miast równie często sądzą, iż konflikt taki naprawdę nie istnieje². Nieco częściej dostrzegają go mieszkańcy największych aglomeracji oraz najmniejszych miasteczek, rzadziej mieszkańcy miast średniej wielkości (od 21 do 500 tys. ludności). Występują natomiast zróżnicowania regionalne - konflikt najczęściej jest zauważany przez mieszkańców regionu środkowego (38%), najrzadziej przez mieszkańców rolniczego regionu wschodniego (21%). Antagonizm między miastem a wsią najczęściej dostrzegają osoby bezrobotne oraz kadra kierownicza i inteligencja. Najrzadziej widzą go pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz prywatni przedsiębiorcy.

Choć zdecydowana większość Polaków uważa, iż nie ma podstaw, by mówić o permanentnym konflikcie między mieszkańcami miast i wsi, nie oznacza to, że nie istnieją między nimi żadne rozbieżności. Połowa respondentów zgodziła się ze stwierdzeniem, że ludzie ze wsi i miast nie rozumieją się wzajemnie.

		CBOS
Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza ze stwierdzeniem:		
<i>Ludzie na wsi i ludzie w mieście nie rozumieją się wzajemnie</i>		
Tak		50%
Nie		37%
Trudno powiedzieć		13%

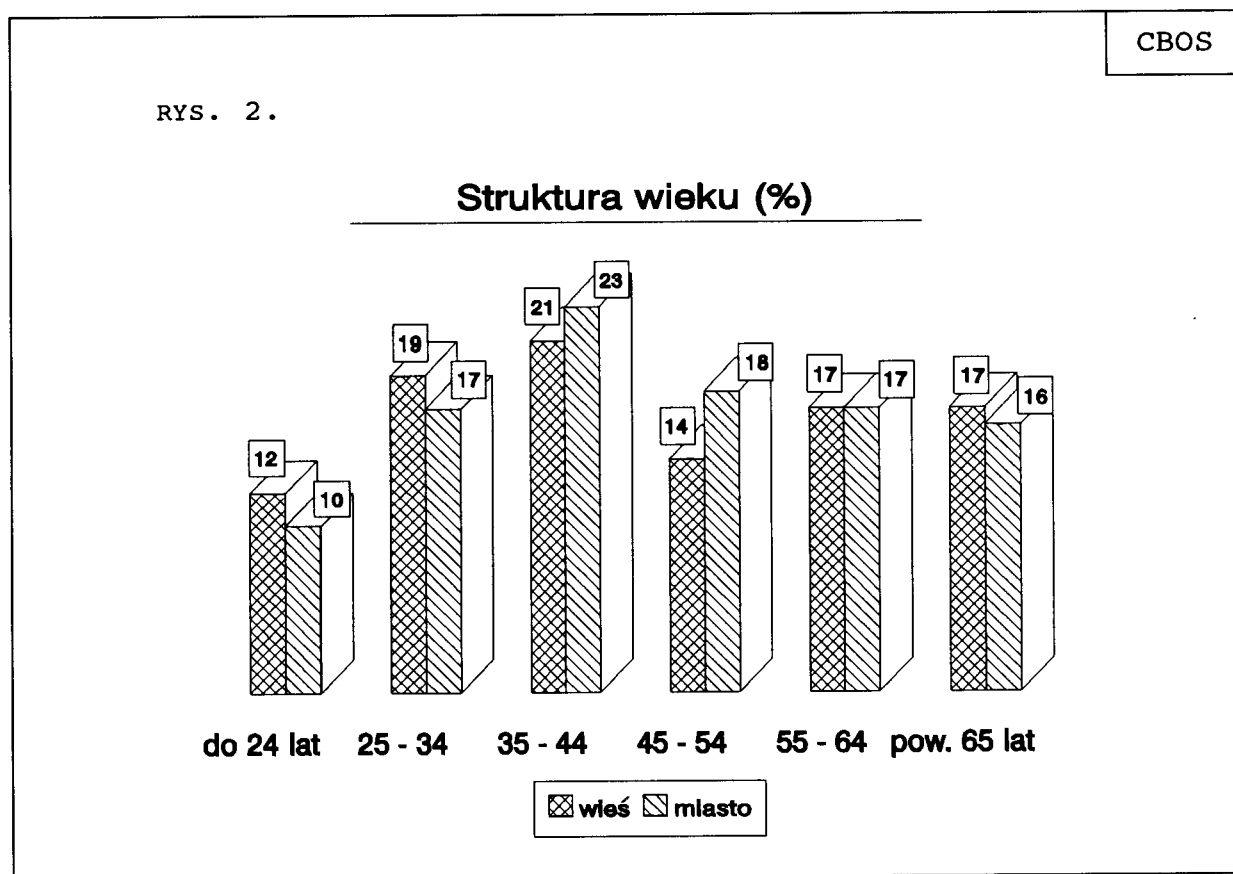
Rozbieżności między miastem a wsią definiuje się raczej w kategoriach wzajemnego niezrozumienia, niż konfliktu mającego stały, czyli w pewnym sensie "systemowy" charakter (np. wynikający z dostrzegania sprzeczności interesów ekonomicznych). Stwierdzono brak zależności między oceną różnic w jakości życia a postrzeganiem konfliktu między miastem i wsią. Istnieje natomiast związek między dostrzeganiem konfliktu a potwierdzeniem diagnozy

² Szczegółowe zróżnicowania przedstawiono w tabelach aneksowych.

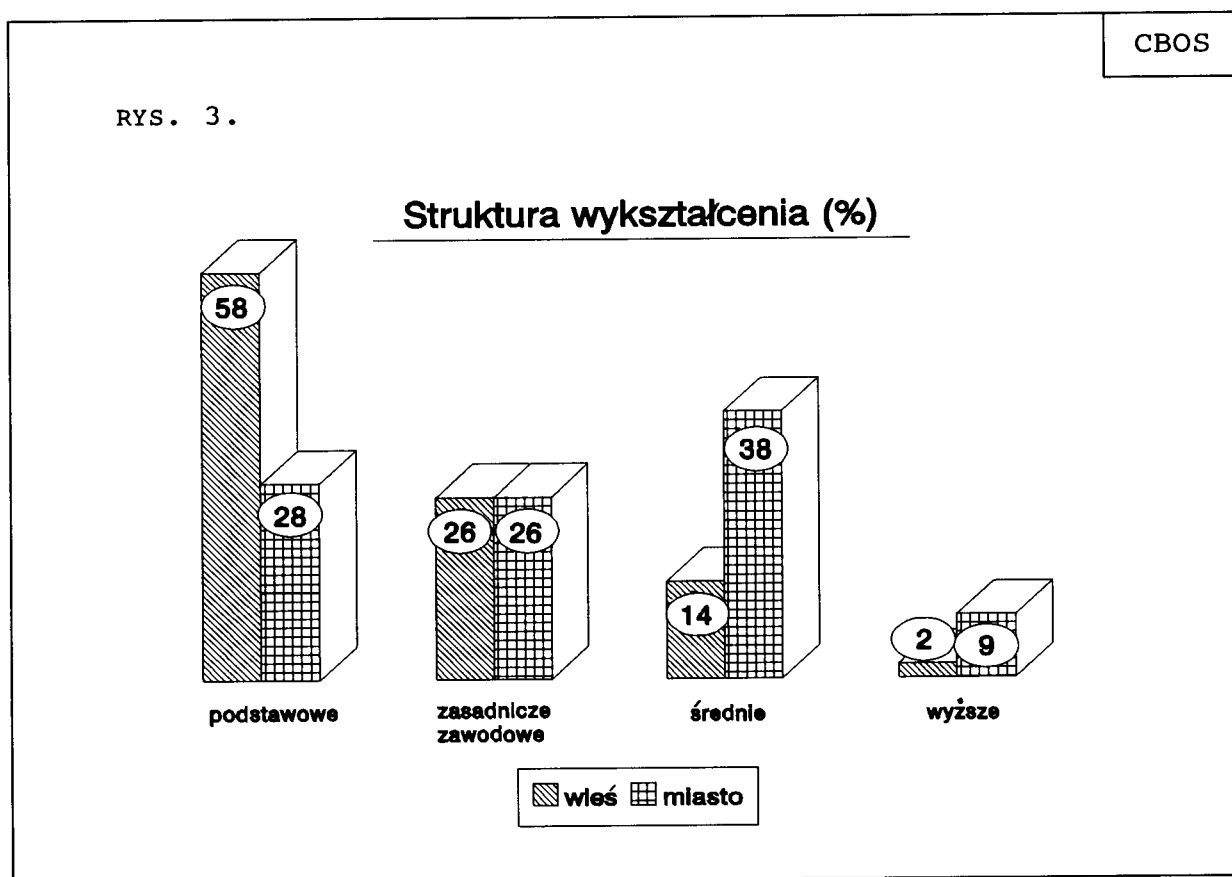
o wzajemnym niezrozumieniu (współczynnik korelacji r-Pearsona 0,33). Stąd można wnosić, że definiowanie konfliktu, tak jak pojęcie "wzajemnego rozumienia się", ma charakter kulturowy, a nie ekonomiczny. Można zatem przypuszczać, że obecnie w społecznej świadomości zróżnicowania między miastem a wsią postrzega się bardziej jako różnice w mentalności czy kulturze niż różnice w poziomie życia czy warunkach ekonomicznych.

Zróżnicowania między mieszkańcami wsi i miast

O mieszkańcach wsi i miast krąży wiele opinii. Część z nich można uznać za obiegowe, podzielane powszechnie. Do takich właśnie należy zaliczyć, ukształtowane prawdopodobnie w związku z migracją młodzieży wiejskiej do miast, wyobrażenie o przewadze na wsi osób w starszym wieku. Jak wskazują wyniki badań, pogląd ten nie znajduje obecnie odbicia w rzeczywistości. Struktura wieku mieszkańców wsi i miast jest bardzo podobna.

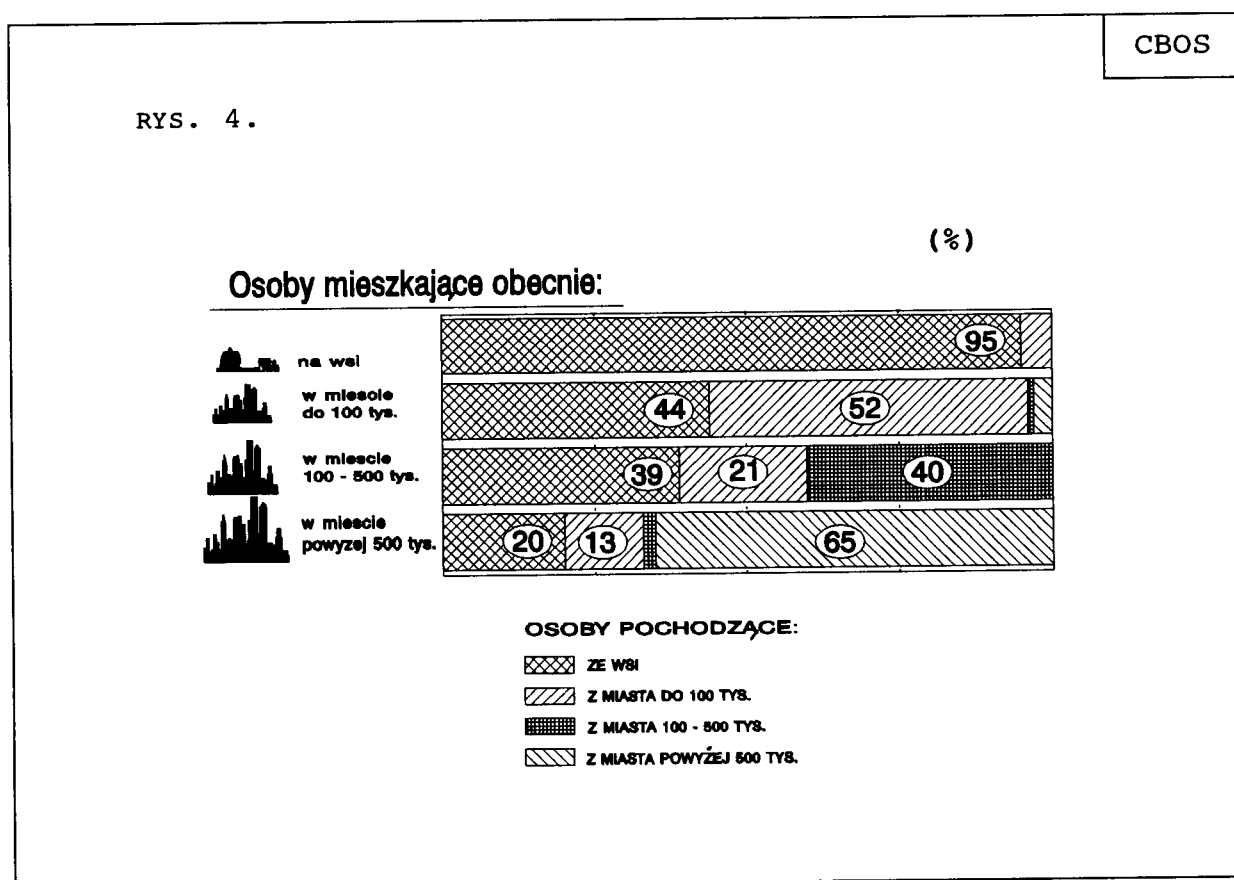
Istotnym elementem różnicującym jest natomiast poziom wykształcenia - dużo niższy wśród mieszkańców wsi niż w miastach. Więcej niż co drugi mieszkaniec wsi ma wykształcenie podstawowe. Na tym poziomie swoją edukację zakończył trochę więcej niż co czwarty ankietowany mieszkaniec miast.

Inną cechą charakterystyczną mieszkańców wsi jest ich religijność, silniejszy związek z Kościołem. Osoby niepraktykujące stanowią rzeczywiście znikomy odsetek społeczności wiejskiej (3%), a częściej zaliczają się do nich mieszkańcy miast (13%). Obowiązek uczestniczenia w mszy św. także rzadziej zaniedbują mieszkańcy wsi niż miast. Jednak osoby głęboko religijne - wierzące i chodzące do kościoła częściej niż raz w tygodniu - mieszkają zarówno na wsi, jak i w mieście (odpowiednio 7% i 8%).

Korzenie

Mieszkańcy wsi stanowili 40% respondentów grudniowego sondażu, a mieszkańcy miast - 60%. Tak układają się w Polsce proporcje dorosłej ludności wiejskiej i miejskiej. Jednak wieś i życie na wsi to temat związany z historią życia znacznie większej liczby Polaków. Na wsi urodziło się i wychowało blisko 60% mieszkańców Polski, stąd wywodzi się jedna trzecia dzisiejszych mieszkańców miast.

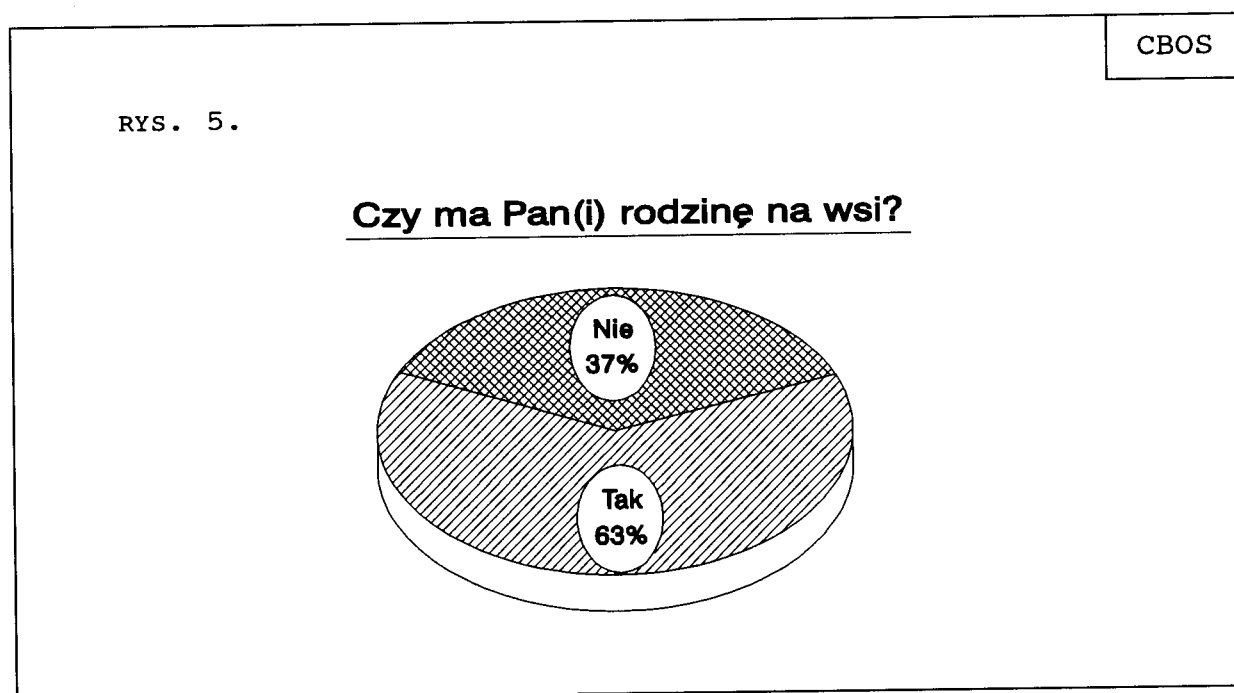
Im większa miejscowość, tym mniejszy odsetek stanowią w niej osoby pochodzące ze wsi. Wieś jest niemal wyłącznie miejscem, z którego się migruje, najczęściej do miast małych lub średniej wielkości.

Mieszkańcy wsi to prawie wyłącznie ludzie, którzy tam się urodzili i wychowali. Wyraźnie odróżnia to wieś od miasta. Pod tym względem wieś jest bardziej jednorodna niż miasto, co sprzyja zapewne zachowaniu swoistości kulturowej i obyczajowej. Mieszkańców wsi łączy wspólnota doświadczeń, a więc łatwiej przychodzi im grupowa identyfikacja.

Ludność miejska pochodzenia wiejskiego to przede wszystkim osoby starsze. Co drugi mieszkaniec miasta w wieku od 55 lat wwyż wywodzi się ze wsi. Im młodszy respondenci mieszkający w mieście, tym mniej jest wśród nich osób pochodzenia wiejskiego.

Wśród mieszkańców miasta wyróżniają się robotnicy niewykwalifikowani jako grupa zawodowa najsilniej związana z wsią. Trochę mniej niż połowa spośród nich (43%) urodziła się i wychowała na wsi. W mniejszym stopniu imigranci ze wsi do miasta zasilili grupę robotników wykwalifikowanych oraz pracowników umysłowych niższego szczebla. Znaczący odsetek osób pochodzących ze wsi osiągnął wysoką pozycję zawodową. Ze wsi wywodzi się co trzeci ankietowany przedstawiciel miejskiej kadry kierowniczej i inteligencji, jak również prywatny przedsiębiorca.

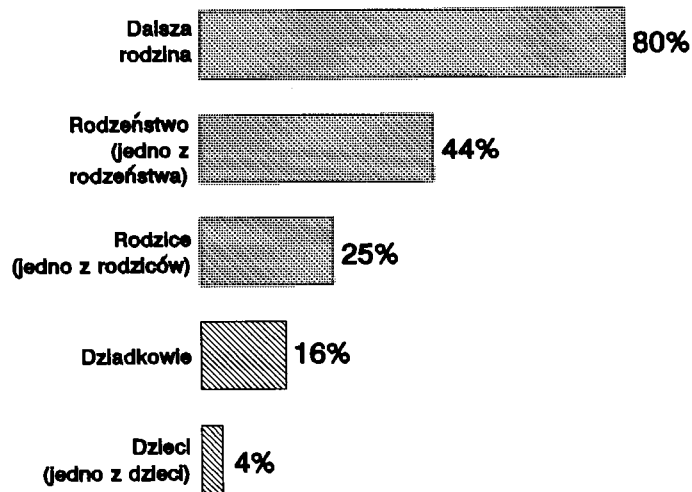
Na wiejskie korzenie znacznej części ludności miejskiej wskazuje także fakt posiadania rodziny na wsi. Tylko co trzeci mieszkaniec miasta nie ma żadnych krewnych na wsi.

Krewnych na wsi najczęściej mają mieszkańcy miasteczek, najrzadziej - mieszkańcy wielkich miast. Jednak nawet wśród nich ponad połowa ma rodzinę na wsi. Dane dotyczące poziomu pokrewieństwa między respondentami mieszkającymi w mieście a ich wiejskimi rodzinami mogą dostarczyć istotnych informacji o sile związków, łączących ich z wsią.

RYS. 6.

Kto z Pana(i) rodziny mieszka na wsi?

N=950

Najczęściej jest to dalsza rodzina, ale też dość często ktoś z rodzeństwa. Rzadziej żyją na wsi rodzice ankietowanych, co wiąże się oczywiście ze strukturą wieku osób wywodzących się ze wsi. Jeszcze mniej osób ma dziadków na wsi.

Jak dużą wagę przywiązujemy do pochodzenia?

Zdaniem większości respondentów, dzisiaj w Polsce nie ocenia się już ludzi ze względu na ich miejskie lub wiejskie pochodzenie.

Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie w Polsce ocenia się ludzi po tym, ze pochodzą ze wsi albo z miasta?

Tak	21%
Nie	64%
Trudno powiedzieć	15%

Tylko co piąty z badanych uważa, że pochodzenie jest istotne przy ocenianiu ludzi. Jednak w pewnych środowiskach wydaje się czynnikiem częściej branym pod uwagę. O tym, że pochodzenie stanowi w naszym społeczeństwie ważne kryterium oceny człowieka, najczęściej przeświadczeni są uczniowie i studenci (41%), osoby młode - zwłaszcza w wieku do 34 lat (co czwarty). Najrzadziej tego rodzaju opinię wyrażali przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (9%). Można przypuszczać, że cenzus wyższego wykształcenia niweluje znaczenie pochodzenia w ocenie człowieka - tylko 8% tej kategorii respondentów uważa, że jest ono istotne, natomiast 85% jest przeciwnego zdania.

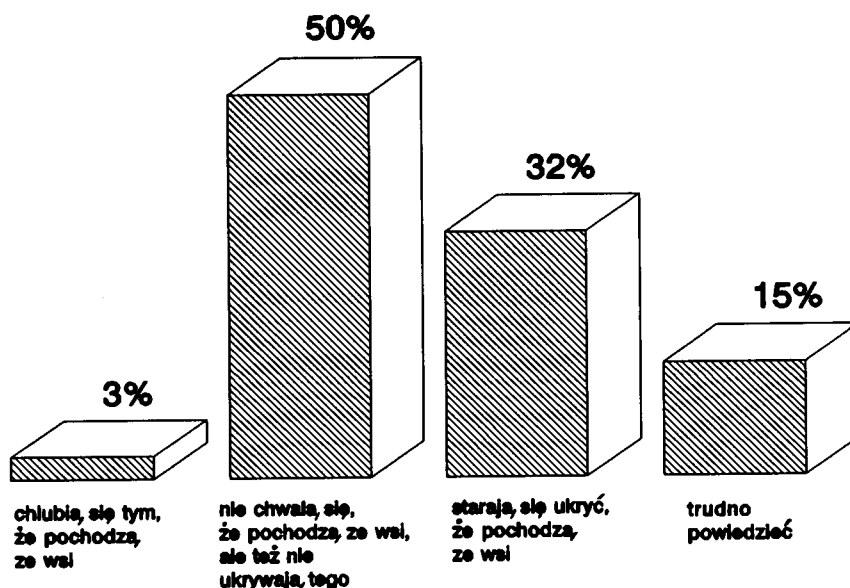
Ludzie mieszkający na wsi częściej niż mieszkańcy miast, zwłaszcza tych średniej wielkości, sądzą, że pochodzenie wpływa na ocenę człowieka. Interesujące, że osoby wywodzące się ze wsi i mieszkające tam są bardziej przekonane o znaczeniu pochodzenia jako kryterium oceny ludzi, niż ci respondenci, którzy "awansowali" ze wsi do miasta.

Na wsi znacznie silniejsze niż w mieście jest poczucie lokalnej więzi, a znacznie mniejsza anonimowość. W mieście, gdzie ludność zasiedziała została w znacznej mierze wymieszana z napływową, przekonanie o tego rodzaju różnicach jest, siłą rzeczy, znacznie mniejsze.

Można sądzić, że świadomość obciążeń wynikających z pochodzenia, będąca elementem autoportretu ludzi mieszkających na wsi, wzrasta w wyniku kontaktów z ludźmi z miasta. Wtedy istotniejsze okazywałyby się nie tyle pochodzenie społeczne, ile "pochodzenie" w sensie terytorialnym - miejsce, gdzie się obecnie mieszka. Potwierdzałoby to tezę o określaniu w społecznej świadomości różnic między miastem a wsią raczej w kategoriach kulturowych niż społecznych czy ekonomicznych.

Premier Waldemar Pawlak rekomendując swoją nową asystentkę prasową Ewę Wachowicz stwierdził - co podchwyciła natychmiast prasa - iż kandydatka wyróżnia się tym, że pochodzi ze wsi i "nie wstydzi" się tego. Zapytaliśmy respondentów, jak, ich zdaniem, ludzie, którzy przenieśli się ze wsi do miasta, odnoszą się do swego rodowodu.

RYS. 7. ROZKŁAD ODPOWIEDZI NA PYTANIE:
JAK SIĘ PANU(I) WYDAJE, CZY LUDZIE, KTÓRZY
PRZENIEŚLI SIĘ ZE WSI DO MIASTA NA OGÓL:

Zdaniem połowy ankietowanych, osoby wywodzące się ze wsi raczej nie chwalą się swoim pochodzeniem, choć jednocześnie specjalnie go nie ukrywają. Jedna trzecia badanych uważa wszakże, iż ludzie urodzeni na wsi starają się ukryć swe pochodzenie przed miejskim otoczeniem. O ukrywaniu pochodzenia częściej niż inne grupy są również przekonane osoby młode (do 24 roku życia), uczniowie i studenci oraz mieszkańcy największych aglomeracji.

Tylko 3% ankietowanych uważa, że osoby wywodzące się ze wsi chlubią się swym pochodzeniem.

Zróżnicowania kulturowe

Tendencja do ukrywania, a co najmniej niechwalenia się swoim pochodzeniem przez "awansujących" mieszkańców wsi niewątpliwie może mieć swoje źródło w negatywnych postawach mieszkańców miast wobec osób pochodzących ze wsi. Zapytaliśmy respondentów, czy dzisiaj dostrzegają oni jakieś istotne różnice między ludźmi ze wsi i z miasta.

		CBOS
Jak się Panu(i) wydaje, czy ludzie mieszkający na wsi i ludzie z miasta są pod wieloma względami podobni czy też istnieją między nimi istotne różnice?		
Są tacy sami		55%
Nie są tacy sami, są między nimi różnice		34%
Trudno powiedzieć		11%

Polacy najchętniej skłaniają się ku stwierdzeniu (trudno rozstrzygnąć, w jakim stopniu jest ono powszechne ze względów normatywnych), że ludzie wszędzie są tacy sami. Co trzeci ankietowany postrzega różnice między mieszkańcami wsi i miasta jako istotne.

Przeświadczenie o istnieniu różnic stosunkowo silniej doświadczane jest na wsi niż w mieście. Wśród rolników pogląd o występowaniu tego rodzaju różnic spotyka się nawet częściej niż przekonanie o braku jakichkolwiek odmienności. Stwierdzenia o istnieniu różnic między miastem i wsią częściej wypowiadają mieszkańcy dużych niż małych miast, a także respondenci młodszy i lepiej wykształceni.

Ku opinii o braku odmienności skłaniają się osoby znające dobrze i miasto, i wieś - wywodzące się ze wsi, a mieszkające w mieście. Trudno jednak ocenić, jak dalece opinia taka wynika z chęci zaprzeczenia np. negatywnemu stereotypowi "ludzi ze wsi", który może ich dotyczyć, a w jakim stopniu jest stwierdzeniem faktu.

Respondentów, którzy gotowi są przyznać, że ludzie ze wsi i mieszkańcy miast różnią się w istotnym stopniu, prosiliśmy o określenie (w odpowiedzi na pytanie otwarte), w czym te różnice przejawiają się, na czym polegają?

Podstawową informacją, jakiej dostarczyły wypowiedzi ankietowanych, jest istotność poszczególnych wymiarów ocen.

1. Wypowiedzi dotyczące różnic w **warunkach bytowych** i stopnia zamożności 17%
2. Wypowiedzi dotyczące **różnic kulturowych**, stosunku do tradycji, podkreślające odmienną obyczajową mieszkańców wsi i miasta i różnice w stylu życia (w tym uczestnictwa w kulturze) 28%

3. Cechy zewnętrzne - wygląd zewnętrzny, sposób ubierania się oraz sposób mówienia	42%
4. Różnice w poziomie wykształcenia mieszkańców wsi i miasta	16%
5. Różnice w sposobie zachowania , stylu bycia, mentalności	57%

Różnice między mieszkańcami wsi i miast najczęściej wyrażają się w odmiennej mentalności i sposobie bycia. W nieco mniejszym stopniu sprowadzają się do cech zewnętrznych, jak: wygląd, sposób ubierania się - "lepszy" w przypadku mieszkańców miast, mniej gustowny, niezbyt modny i mniej schludny w przypadku mieszkańców wsi, a także różnic w języku i sposobie wysławiania się.

Rzadziej podkreślano różnice związane z odmiennymi obyczajami, stosunkiem do tradycji, odmiennością stylów życia na wsi i w mieście (istotnym składnikiem tych ocen było mniejsze uczestnictwo w kulturze osób mieszkających na wsi).

Koncentrowano się głównie na określeniu odmiennych - gorszych na wsi, lepszych w mieście - warunków życia. Częściej niż inni mówili o tym mieszkańcy wsi.

Część ankietowanych ograniczyła się do wypunktowania ogólnych różnic między mieszkańcami wsi i miast. Pojawiły się jednak także stwierdzenia wartościujące, przypisujące tak jednemu, jak i drugiemu określone cechy i "typowe" zachowania. Wypowiedzi te mogą posłużyć do rekonstrukcji najistotniejszych elementów stereotypowych wyobrażeń.

Wypowiedzi krytykujące mentalność i sposoby zachowania się ludzi ze wsi stanowiły 17%, częściej mówiono o pozytywnych cechach mieszkańców wsi (29%). Najczęściej przywoływano tradycyjnie przypisywane im wartości, takie jak: pracowitość (10%), większy szacunek dla tradycji, silne więzi rodzinne, religijność, prostolinijność i uczciwość.

Stwierdzenia podkreślające walory mieszkańców miast stanowiły w sumie 24% wypowiedzi. Podkreślano głównie przewagę wykształcenia, odmienny wygląd, większe obycie i kulturę zachowań, ogładę (12%). Do najczęściej przypisywanych im negatywnych cech należały arogancja i lekceważący stosunek do mieszkańców wsi (6%), a także brak życzliwości dla innych.

Pozytywny wizerunek mieszkańców miasta i negatywny mieszkańców wsi częściej dominował w wypowiedziach kobiet i osób z wykształceniem podstawowym. Szczególnie wyróżniali się pod tym względem przedstawiciele pracowników umysłowych niższego szczebla - w zdecydowanej większości wskazywali negatywne cechy mieszkańców wsi (55% wypowiedzi). W trochę mniejszym stopniu dotyczy to ankietowanych uczniów i studentów (42% pozytywnych wypowiedzi o mieszkańcach miasta i 41% negatywnych o mieszkańcach wsi). Najbardziej pozytywnie wypowiadały się o mieszkańcach wsi osoby z wyższym wykształceniem (41%) i prywatni przedsiębiorcy (42%). Mieszkańcy miast częściej podkreślali negatywne niż pozytywne cechy ludzi ze wsi. W przypadku mieszkańców wsi proporcje te układają się odwrotnie.

Stereotyp wsi

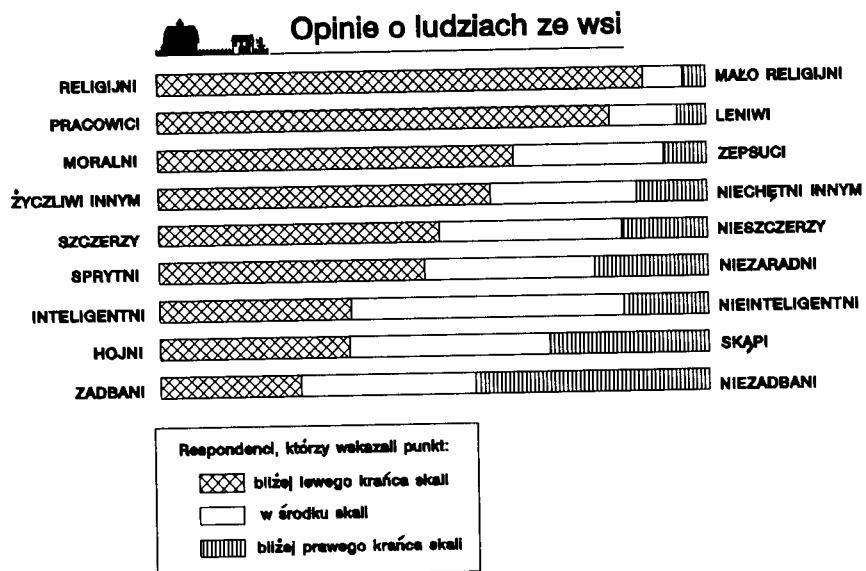
Aby zrekonstruować społeczny wizerunek obydwu analizowanych grup, zaproponowaliśmy respondentom ocenę każdej z nich na dziewięciu siedmiostopniowych skalach. Krańcami skal były pary przeciwstawnych cech. Zadaniem badanych było wskazanie (na każdej ze skal) takiego punktu, który najlepiej charakteryzuje ludzi ze wsi i z miasta.

Opis w kategoriach zalet i wad, posługujący się różnymi cechami usposobienia czy stylu życia wydaje się stosowny raczej w odniesieniu do pojedynczej osoby niż do całej grupy. Przyjęcie w pytaniu tej drugiej konwencji oznacza, iż dotyczy ono w istocie nie opisu, lecz **stereotypu** ludzi mieszkających na wsi i w mieście. W obrębie stereotypu nie ma potrzeby stawiania pytań o to, ile osób z danej grupy reprezentuje określone cechy.

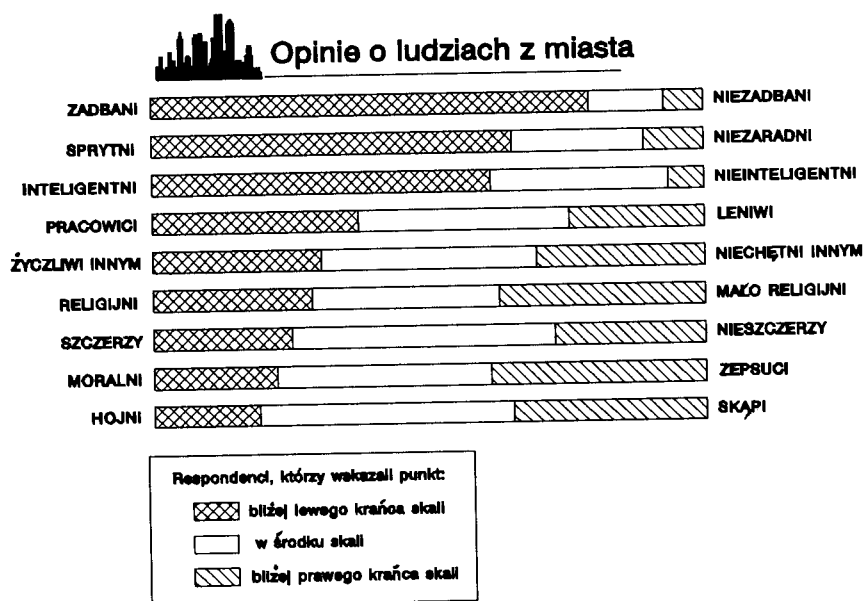
Pewnym zaskoczeniem może być fakt, iż stereotyp wsi okazał się **korzystniejszy** niż stereotyp miasta: częściej przypisywano pozytywne cechy mieszkańcom wsi niż miast.

Na poniższych rysunkach przedstawiono stereotypowe opisy obydwu grup. Dla uproszczenia prezentacji, odpowiedzi "trudno powiedzieć" zostały wyłączone, skale zaś zredukowane do trzech wartości: "bliżej lewego krańca", "w połowie odległości między krańcami" oraz "bliżej prawego krańca".

RYS. 8.

RYS. 9.

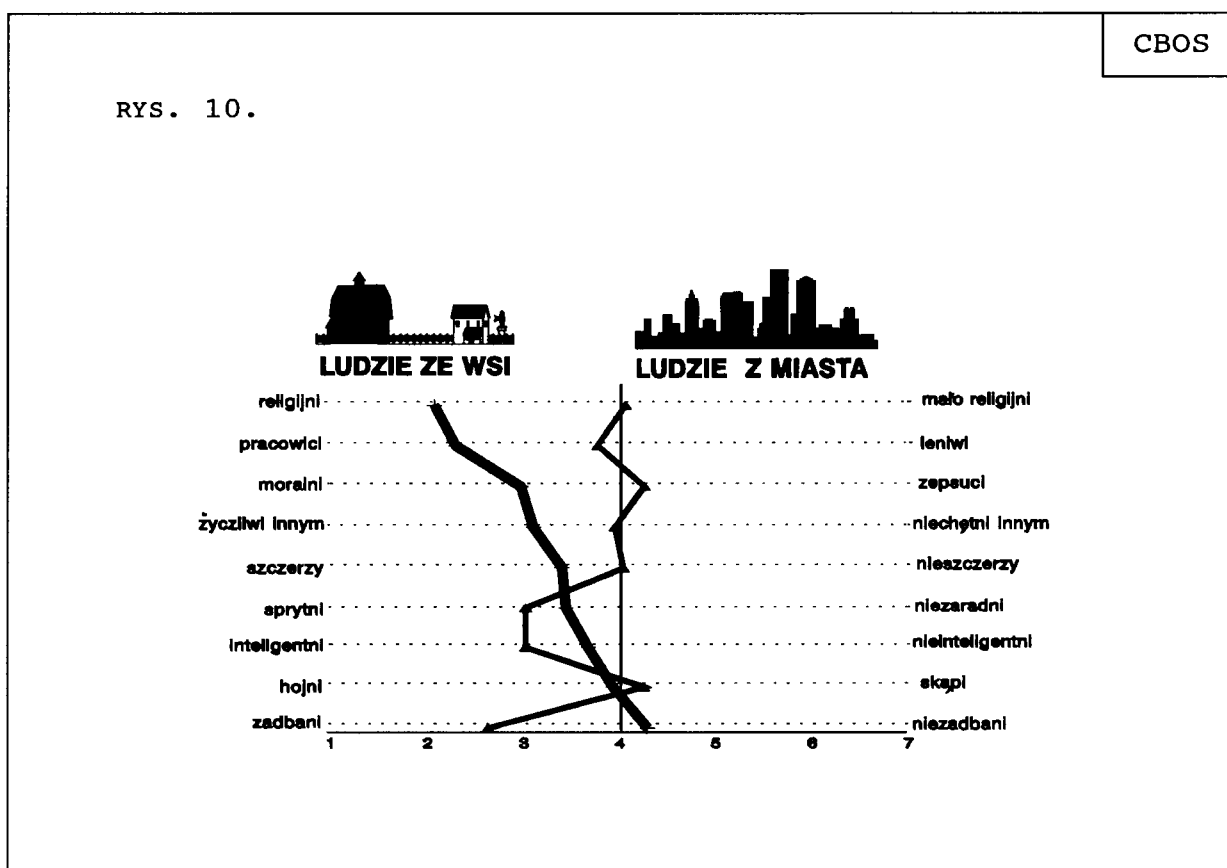
Ludzie ze wsi są przede wszystkim religijni, pracowici i moralni. Cechy te w obrazie ludzi z miasta schodzą wyraźnie na dalszy plan, ustępując miejsca dbałości o siebie, sprytowi i inteligencji.

Jak należało oczekiwać, autostereotyp mieszkańców wsi jest lepszy niż wizerunek tej samej grupy wyłoniony na podstawie wypowiedzi respondentów mieszkających w miastach. Zaskakujące, że również ludzie z miasta są z reguły lepiej oceniani przez mieszkańców wsi niż przez samych siebie.

Opinie respondentów o mieszkańcach wsi są bardziej jednomyślne niż o ludziach z miasta. Może z tego wynikać, iż mieszkańcy wsi są postrzegani jako grupa bardziej jednorodna, łatwiej poddająca się uogólniającej refleksji i przez to bardziej podatna na stereotypizację. Badania wykazują, że wśród ludzi ze wsi różnice demograficzne są mniejsze niż wśród ludzi z miasta³. Być może więc stereotyp ludzi ze wsi jest silniej ugruntowany, bardziej "przemysłany" niż stereotyp ludzi z miasta. Wizerunek tej drugiej grupy miałby więc znaczenie raczej jako tło dla formułowania opinii o mieszkańcach wsi niż jako "samodzielnie funkcjonujący" stereotyp.

Rozbieżność poglądów na temat ludzi ze wsi i z miasta jest duża i znacząca. Przedstawiono je na rysunku 10, prezentującym średnie "wartości", przypisywane obydwu grupom na każdej z dziewięciu skal.

³ Por. tabele aneksowe.

Najbardziej widoczne różnice dotyczą religijności, pracowitości i poziomu moralnego, a więc cech, które najlepiej charakteryzują ludzi ze wsi oraz dbałości o siebie - cechy najczęściej przypisywanej ludziom z miasta.

Mieszkańcy wsi w większym stopniu niż mieszkańcy miast są postrzegani jako życzliwi i szczerzy. Z kolei ludziom mieszkającym w mieście chętniej niż ludziom ze wsi przypisuje się spryt i inteligencję.

W zestawieniu z zaletami, w jakie respondenci skłonni byli wyposażać stereotypowych mieszkańców wsi, ludzie z miasta jawią się jako mniej religijni, bardziej leniwi, zepsuci, niechętni innym, mniej szczerzy. Skoro więc stereotyp ludzi z miasta traktować będziemy jako "tło", służące wyrazistemu ukazaniu wizerunku mieszkańców wsi, to należy stwierdzić, iż wizerunek ten okazał się niemal jednoznacznie pozytywny. Dominują w nim wartości

powszechnie uznawane w polskim społeczeństwie: religijność, pracowitość (nierzadko mówi się o swoistym kulcie ciężkiej pracy, wyznawanym przez wielu Polaków), "moralność" pojęta jako przeciwieństwo "zepsucia", życzliwość wobec innych (być może kojarzona np. z "tradycyjną polską gościnnością").

Analiza czynnikowa, której poddano opinie respondentów o mieszkańcach wsi, wykazała interesujące pokrewieństwa między cechami, służącymi budowaniu wizerunku. Na jej podstawie wyodrębniono trzy syndromy cech (kryteriów), których spójność i łatwość, z jaką poddają się uogólnieniom, sugerują - być może - iż mamy do czynienia z trzema zasadniczymi elementami, składającymi się na stereotyp.

1. Cechy związane z "chłopskim etosem", odnoszące się do **wartości**, tradycyjnie przypisywanych tej grupie społecznej. Na ten zespół składają się następujące przeciwstawienia:

religijni - mało religijni

pracowici - leniwi

moralni - zepsuci.

Lista wartości składających się na tradycyjną "mitologię" polskiej wsi jest znacznie dłuższa, nie ma jednak wątpliwości, że religijność, pracowitość i dbałość o standardy moralne to ważne składniki owego "mitu", zwłaszcza w tej jego postaci, którą przez ostatnie stulecie powielala i współtworzyła narodowa literatura.

2. Cechy składające się na "część negatywną" stereotypu: umiejętności, zdolności, specyfika trybu życia, **zaradność życiowa**. Ten element stereotypu wydaje się w największym stopniu oparty na opozycji wieś-miasto. Tworzą go następujące kryteria oceny:

zadbani - niezadbani

sprytni - niezaradni

inteligentni - nieinteligentni.

Są to trzy skale, na których mieszkańcy wsi - w przeciwieństwie do ludzi z miasta - zostali najniżej ocenieni. Myślenie w tych kategoriach może zapewne zmierzać

w różnych kierunkach. Przybiera np. postać "klasycznego" miejskiego stereotypu ludzi ze wsi, wskazującego na ich "gorszość" i utwierdzającego "miastowych" w poczuciu kulturowej czy cywilizacyjnej wyższości. Może też wskazywać na zasadniczą odmienną trybu życia i położenia obydwu grup, odmienną uwarunkowań i życiowych konieczności, jakim podlegają. Można sądzić, że taka interpretacja, kładąca nacisk na różnice szans, bliska była wielu mieszkańcom wsi, którzy sformułowali "samokrytyczne" opinie.

3. Cechy specyficznie **społeczne**, opisujące stopień "otwarcia" w kontaktach z innymi.

Na ten syndrom złożyły się następujące skale:

hojni - skąpi

szczerzy - nieszczerzy

życzliwi innym - niechętni innym.

Mieszkańcy wsi zostali przez większość respondentów ocenieni jako szczerzy i życzliwi innym, w wyraźnie większym stopniu niż ludzie z miasta. Wynika to zapewne z przekonania o silniejszym w tej grupie przywiązaniu do tradycyjnych, powszechnie czczonych wartości. Z drugiej jednak strony dość powszechny jest pogląd, iż wspólnoty wiejskie są silniej zintegrowane, lecz przez to bardziej "zamknięte" i niechętne wobec "obcych" niż lokalne społeczności miejskie. Zależności te mają charakter obustronny. Zespół trzech kryteriów może więc w równej mierze funkcjonować w obrębie pozytywnego, jak i negatywnego stereotypu ludzi ze wsi.

Te trzy grupy kryteriów, służących ocenie mieszkańców wsi, stają się jeszcze bardziej wyraziste, gdy powiążemy je z wcześniej zaobserwowanymi różnicami między wizerunkami miasta i wsi. Syndrom religijność-pracowitość-"moralność" - najważniejszy, najsilniej wyodrębniający się element stereotypu - okazuje się równocześnie tym, który najbardziej różnicuje opinie o obydwu grupach. Ludzie ze wsi charakteryzują się więc tymi cechami w **tym większym stopniu**, im mniej chętnie skłonni jesteśmy przypisywać je mieszkańcom miasta.

Na podstawie wyników sondażu nie sposób stwierdzić, w jakiej mierze stereotyp związany jest z przeciwstawieniem współczesnej wsi miastu, a w jakiej stanowi przejaw utrwalonego w polskiej tradycji, np. literackiej, prototypu chłopa.

W celu uzupełnienia tego stereotypowego wizerunku zaproponowaliśmy respondentom ustosunkowanie się do kilku opinii o wsi i stosunkach wieś-miasto. Są to poglądy obiegowe, potoczne, zawierające często nieuprawnione uogólnienia, nacechowane emocjonalnie, a zatem odpowiadające naturze stereotypu.

Przekonanie, że wieś stoi na straży tradycyjnych polskich wartości okazuje się silnie ugruntowane w społeczeństwie - akceptuje je przeważająca większość ankietowanych.

		CBOS
<i>Czy zgadza się Pan(i) z poniższym stwierdzeniem?</i>		
<i>Dzięki wsi utrzymuje się polska tradycja, zachowuje się jeszcze dawne zwyczaje.</i>		
Zgadzam się		86%
Nie zgadzam się		10%
Trudno powiedzieć		4%

Akceptacja tej opinii jest niemal powszechna we wszystkich grupach ankietowanych. Nieco większy od "przeciętnego" sprzeciw wobec niej wyrazili jedynie - co znamienne - mieszkańcy dużych aglomeracji miejskich oraz inteligencja i kadra kierownicza. Te grupy są więc w stosunkowo największym stopniu "odporne" na silnie ugruntowany w społeczeństwie stereotyp wsi patriotycznej, dbającej o tradycje i obyczaje przodków.

Kolejna opinia przedstawia negatywny stereotyp wsi.

		CBOS
<i>Czy zgadza się Pan(i) z poniższym stwierdzeniem?</i>		
<i>Na wsi przeważa ciemnota i zacofanie.</i>		
Zgadzam się		10%
Nie zgadzam się		87%
Trudno powiedzieć		3%

Jednomyślność, z jaką pogląd ten został odrzucony, jest równa tej, z jaką poprzednio zaakceptowano pozytywną opinię o wsi jako strażniku tradycji. Osoby, które częściej od innych sprzeciwiały się tamtemu pogładowi - mieszkańcy dużych miast oraz kadra kierownicza - obecnie nie wyróżniają się spośród ogółu badanych, równie często jak inni nie zgadzają się, iż wieś jest obecnie "ciemna i zacofana".

Jednomyślność badanych jest wyraźnie mniejsza w przypadku dwóch następujących opinii.

		CBOS
<i>Czy zgadza się Pan(i) z następującymi stwierdzeniami?</i>		
Tak naprawdę to wieś pracuje na utrzymanie ludzi z miasta.		
Zgadzam się		34%
Nie zgadzam się		56%
Trudno powiedzieć		10%
Władze centralne zawsze gorzej traktowały wieś niż miasto.		
Zgadzam się		66%
Nie zgadzam się		22%
Trudno powiedzieć		12%

Jak należało się spodziewać, akceptacja obydwu opinii wśród mieszkańców wsi jest wyraźnie większa niż w innych grupach respondentów. Im większa miejscowość, tym większa jest dezaprobata obydwu poglądów.

Opinia, że "wieś pracuje na miasto" jest, także przez rolników, zdecydowanie rzadziej akceptowana niż pogląd mówiący o "nierówności szans" między obiema grupami. W tym drugim przypadku rolnicy są niemal jednomyślni: 85% spośród nich uważa, że wieś zawsze była przez władze dyskryminowana. Odmienne zdanie w tej kwestii mieli najczęściej mieszkańcy dużych aglomeracji, osoby z wyższym wykształceniem (skłonność do odrzucenia tej opinii wyraźnie rośnie wraz z wykształceniem), przedstawiciele kadr kierowniczych, robotnicy oraz osoby o ponadprzeciętnych dochodach.

Silnie akceptowany jest również pogląd, iż kryzys gospodarczy nie jest w stanie dotknąć wsi w tak znacznym stopniu, jak miasta, ponieważ "wieś zawsze się wyżywi". Być może jego źródłem jest fakt, iż rodzinne gospodarstwo rolne - szczególnie twór ekonomiczny, łączący w sobie funkcje "domu" i "przedsiębiorstwa" - nie może "zbankrutować" i przestać istnieć, lecz jedynie zaprzestać produkcji rynkowej, ograniczając swe funkcje do zaopatrzenia rodziny w żywność.

		CBOS
<i>Czy zgadza się Pan(i) z następującym stwierdzeniem?</i>		
Wieś nie boi się kryzysu, ludzie na wsi zawsze sobie poradzą.		
Zgadzam się	63%	
Nie zgadzam się	31%	
Trudno powiedzieć	6%	

Szczególnie interesująca wydaje się tu różnica między poglądami mieszkańców wsi i miast. Pierwsi są większymi sceptykami, mniej skłonni do wiary w "siłę przetrwania" grupy, którą reprezentują. Tymczasem w odporność wsi na kryzysy gospodarcze najbardziej wierzą osoby, które przeniosły się ze wsi do miasta. Trudno powiedzieć, czy oznacza to większy dystans wobec grupy, z której się wywodzą, wsparty wiedzą o jej realnych możliwościach, czy też to, iż ludzie, którzy przenieśli się ze wsi do miasta utrzymują łączność ze swym macierzystym środowiskiem, co zaś ważniejsze - często w trudnych chwilach korzystają z żywnościowego wsparcia rodzin, które pozostały na wsi.

Istotnym przejawem stereotypowego myślenia o mieszkańcach wsi są poglądy dotyczące specyficznych cech, które predestynują członków obydwu grup do pełnienia określonych ról społecznych.

Tabela 1

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy człowiek pochodzący z miasta czy ze wsi byłby lepszym:	Wskazania respondentów		
	z miasta	ze wsi	nie ma to znaczenia
- urzędnikiem	20	6	74
- nauczycielem	18	6	78
- księdzem	6	18	76
- leśniczym	1	62	37
- politykiem	32	4	63
- lekarzem	20	4	75
- ministrem	25	4	75
- przedsiębiorcą	30	4	65
- artystą	32	1	66
- weterynarzem	1	56	42
- żołnierzem	3	12	85
- robotnikiem	10	20	70

W większości przypadków o wiele więcej niż połowa respondentów uznała, że pochodzenie jest nieistotne dla wykonywania określonego zawodu. Znamienne, iż zawody leśniczego i weterynarza potraktowano jako specyficznie "wiejskie". Wynikałoby z tego, że - w opinii badanych - mieszkańcy wsi w większym stopniu niż mieszkańcy miast tworzą specyficzną grupę, wyróżniającą się swoistymi cechami, a zatem bardziej podatną na stereotyp.

Jakkolwiek pochodzenie nie stanowiło kryterium decydującego o predyspozycjach do poszczególnych ról społecznych, to jednak większość wymienionych zawodów respondenci uznali za bardziej odpowiednie dla ludzi z miasta niż ze wsi. Z omawianymi sferami funkcjonowania stereotypu korespondują trzy inne role społeczne. Mowa o roli księdza (co zapewne wiąże się z przypisywaną ludziom ze wsi religijnością), żołnierza (wieś jako ostoja narodowej tradycji i obyczajów, choć - być może - także negatywny stereotyp mieszkańców wsi jako mniej inteligentnych, a więc bardziej posłusznych rozkazom) oraz robotnika (stereotyp pracowitości).

★

★ ★

Wśród respondentów przeważa pogląd, że w Polsce nie ocenia się dziś ludzi wedle wiejskiego lub miejskiego pochodzenia. Nieco ponad połowa nie dostrzega żadnych różnic między ludźmi ze wsi i z miasta. Równocześnie jednak badani chętniej akceptują niż odrzucają opinię, że "ludzie na wsi i w mieście nie rozumieją się wzajemnie". Trudno więc jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, w jakiej mierze granica między miastem a wsią zanika, a w jakiej pozostaje stała i niezmienna.

Mieszkańcy wsi wydają się grupą znacznie bardziej niż ludzie z miasta podatną na stereotypizację, choć większość ankietowanych mówi o braku różnic, to jednak stereotypowy wizerunek ludzi ze wsi okazuje się niespodziewanie spójny i jednomyślny. Uderzające są też różnice w myśleniu o ludziach z miasta i ludziach ze wsi.

Głównym elementem konstytuującym stereotyp wsi jest zespół powszechnie uznawanych w polskim społeczeństwie wartości: religijność, pracowitość, dbałość o standardy moralne.

Badanie ankietowe nie może dostarczyć pełnej i jednoznacznej odpowiedzi na pytanie o źródła stereotypów czy różnic w postrzeganiu rozmaitych grup społecznych. Może jedynie wskazać obszary spójności i niespójności poglądów i postaw ludzi oraz w pewnym stopniu określić kierunki dalszych poszukiwań.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Komu, Pana(i) zdaniem, obecnie w Polsce żyje się lepiej?
1 - ludziom w miastach, 2 - ludziom na wsi, 3 - wszystkim jednakowo
(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	18	58	8	1239
Płeć					
Mężczyźni	17	15	60	8	605
Kobiety	15	21	56	8	633
Wiek					
do 24 lat	18	11	63	7	135
25-34	23	15	54	8	209
35-44	16	19	61	4	277
45-54	12	14	65	8	202
55-64	14	16	61	8	212
65 lat i więcej	16	29	45	11	202
Miejsce zamieszkania					
Wieś	21	10	61	8	494
Miasto do 20 tys.	6	19	68	7	125
od 21 do 100 tys.	14	27	52	7	239
101-500 tys.	16	23	54	8	215
501 tys. i więcej mieszk.	14	22	56	8	165
Region					
Północny	20	16	57	7	155
Zachodni	13	23	52	12	122
Środkowozachodni	21	11	65	3	182
Środkowy	14	23	52	10	219
Wschodni	18	22	55	5	132
Południowo-wschodni	17	12	64	6	196
Południowo-zachodni	13	19	58	10	232
Wykształcenie					
Podstawowe	15	18	59	8	494
Zasadnicze zawodowe	18	18	57	7	319
Średnie	16	18	58	7	351
Wyższe	19	16	59	7	76
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	12	15	69	3	62
Prac.umysł.niż.szczebła	16	19	55	11	79
Pracownicy fiz.- umysł.	12	22	64	2	58
Robotnicy wykwalifikowani	14	18	63	5	137
Robotnicy niewykwalifik.	13	16	67	3	60
Rolnicy	24	6	65	5	119
Prywatni przedsiębiorcy	21	15	60	4	48
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	14	23	52	11	445
Uczniowie i studenci	33	9	45	13	42
Bezrobotni	18	16	60	6	124
Gospodynie domowe i inni	16	16	61	7	63
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 500 tys.zł	27	9	59	5	94
500 tys. - 999 tys.	19	17	58	7	244
1000 tys. - 1499 tys.	12	20	61	7	340
1500 tys. - 1999 tys.	15	20	59	7	220
2000 tys. i powyżej	17	19	55	8	309
Ocena własnych war. mater.					
Złe	15	20	56	9	512
Średnie	16	16	61	7	572
Dobre	24	17	53	6	151
Zainteresowanie polityką					
Duże	14	21	57	8	122
Średnie	17	16	61	6	515
Małe lub żadne	16	19	55	9	601
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	17	17	59	7	90
Raz w tygodniu	16	18	58	8	712
Kilka razy w roku	17	15	61	7	330
W ogóle nie uczestniczy	20	24	50	7	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania					
Wieś - wieś	20	10	61	8	471
Wieś - miasto	12	25	56	8	274
Miasto - miasto	14	23	56	7	470
Miasto - wieś	33	3	59	6	24

Tabela 2. Jak Pan(i) sądzi, czy obecnie w Polsce ocenia się ludzi po tym, ze pochodzą ze wsi albo z miasta?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	21	65	15	1238
Płeć				
Mężczyźni	20	66	14	605
Kobiety	21	63	15	632
Wiek				
do 24 lat	26	62	12	135
25-34	30	58	12	209
35-44	15	71	14	277
45-54	20	68	11	202
55-64	18	64	18	212
65 lat i więcej	19	62	18	201
Miejsce zamieszkania				
Wieś	27	49	24	493
Miasto do 20 tys.	21	72	7	125
od 21 do 100 tys.	13	78	9	239
101-500 tys.	16	73	11	215
501 tys. i więcej mieszk.	18	78	4	165
Region				
Północny	20	62	19	155
Zachodni	12	79	9	122
Środkowo-zachodni	19	71	10	180
Środkowy	24	57	19	219
Wschodni	15	67	18	132
Południowo-wschodni	26	60	14	196
Południowo-zachodni	23	64	13	232
Wykształcenie				
Podstawowe	22	58	21	493
Zasadnicze zawodowe	19	68	13	319
Średnie	24	67	9	351
Wyższe	8	85	6	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	9	82	9	62
Prac. umysł. niż. szczebla	24	71	5	79
Pracownicy fiz.- umysł.	21	66	13	58
Robotnicy wykwalifikowani	21	70	10	137
Robotnicy niewykwalifik.	15	65	20	60
Rolnicy	21	59	20	119
Prywatni przedsiębiorcy	17	83	0	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	19	65	17	444
Uczniowie i studenci	41	58	1	42
Bezrobotni	24	56	20	124
Gospodynie domowe i inni	29	47	24	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	32	41	27	94
500 tys. - 999 tys.	22	58	20	244
1000 tys. - 1499 tys.	22	65	14	340
1500 tys. - 1999 tys.	20	70	10	220
2000 tys. i powyżej	16	75	10	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	63	16	512
Średnie	20	66	15	571
Dobre	20	71	9	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	21	73	6	122
Średnie	19	70	11	515
Małe lub żadne	22	58	20	600
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	23	62	15	90
Raz w tygodniu	23	60	17	710
Kilka razy w roku	13	76	12	330
W ogóle nie uczestniczy	28	66	6	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wieś - wieś	28	48	24	469
Wieś - miasto	17	72	11	274
Miasto - miasto	16	77	6	470
Miasto - wieś	6	65	29	24

Tabela 3. Jak się Panu(i) wydaje, czy ludzie mieszkający na wsi i ludzie z miasta są pod wieloma względami podobni czy też istnieją między nimi istotne różnice? 1 - są tacy sami, 2 - nie są tacy sami, są między nimi różnice (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	55	34	11	1237
Płeć				
Mężczyźni	57	33	10	605
Kobiety	53	36	11	632
Wiek				
do 24 lat	42	47	11	135
25-34	50	40	10	209
35-44	59	30	11	276
45-54	58	35	7	201
55-64	60	28	12	212
65 lat i więcej	56	31	14	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	45	38	17	494
Miasto do 20 tys.	68	28	5	125
od 21 do 100 tys.	63	28	9	239
101-500 tys.	58	36	7	215
501 tys. i więcej mieszk.	60	36	4	165
Region				
Północny	57	31	11	155
Zachodni	61	24	15	122
Środkowo-zachodni	60	34	6	181
Środkowy	48	38	14	219
Wschodni	56	37	7	132
Południowo-wschodni	54	34	12	196
Południowo-zachodni	54	37	9	232
Wykształcenie				
Podstawowe	56	28	16	493
Zasadnicze zawodowe	54	36	10	319
Średnie	55	39	6	350
Wyższe	54	45	1	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	60	36	3	62
Prac.umysł.niż.szczebła	44	47	9	79
Pracownicy fiz.- umysł.	69	28	3	58
Robotnicy wykwalifikowani	59	32	9	137
Robotnicy niewykwalifik.	53	38	10	60
Rolnicy	40	42	18	119
Prywatni przedsiębiorcy	47	45	8	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	59	29	12	444
Uczniowie i studenci	52	42	6	42
Bezrobotni	50	37	13	124
Gospodynie domowe i inni	62	28	10	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	56	24	19	94
500 tys. - 999 tys.	50	33	17	243
1000 tys. - 1499 tys.	57	33	11	340
1500 tys. - 1999 tys.	60	32	8	219
2000 tys. i powyżej	55	40	5	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	33	13	511
Średnie	57	33	10	571
Dobre	51	43	7	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	51	45	4	122
Średnie	59	34	7	515
Małe lub żadne	53	32	15	601
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	51	35	13	90
Raz w tygodniu	56	33	12	711
Kilka razy w roku	55	35	10	329
W ogóle nie uczestniczy	54	39	7	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wieś - wieś	45	38	17	470
Wieś - miasto	66	29	5	273
Miasto - miasto	59	33	7	470
Miasto - wieś	47	42	11	24

Tabela 4. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem: dzięki wsi utrzymuje się polska tradycja, zachowuje się jeszcze dawne zwyczaje?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	86	10	4	1239
Płeć				
Mężczyźni	86	9	4	605
Kobiety	85	10	4	633
Wiek				
do 24 lat	88	8	4	135
25-34	87	7	6	209
35-44	84	12	4	277
45-54	86	10	3	202
55-64	85	11	4	212
65 lat i więcej	87	8	5	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	91	4	5	494
Miasto do 20 tys.	84	12	4	125
od 21 do 100 tys.	84	12	4	239
101-500 tys.	83	13	4	215
501 tys. i więcej mieszk.	77	20	3	165
Region				
Północny	81	11	9	155
Zachodni	93	6	1	122
Środkowo-zachodni	83	16	1	182
Środkowy	79	13	8	219
Wschodni	91	7	2	132
Południowo-wschodni	91	6	2	196
Południowo-zachodni	87	8	5	232
Wykształcenie				
Podstawowe	88	7	6	494
Zasadnicze zawodowe	88	9	4	319
Średnie	81	15	4	351
Wyższe	85	12	2	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	80	20	0	62
Prac.umysł.niż.szczębla	80	19	1	79
Pracownicy fiz.- umysł.	84	15	1	58
Robotnicy wykwalifikowani	86	11	3	137
Robotnicy niewykwalifik.	87	6	7	60
Rolnicy	93	4	3	119
Prywatni przedsiębiorcy	88	11	1	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	87	8	5	445
Uczniowie i studenci	77	13	10	42
Bezrobotni	90	6	4	124
Gospodynie domowe i inni	76	11	13	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	93	1	5	94
500 tys. - 999 tys.	89	7	4	244
1000 tys. - 1499 tys.	83	12	5	340
1500 tys. - 1999 tys.	83	14	2	220
2000 tys. i powyżej	86	10	4	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	85	9	6	512
Średnie	85	11	4	572
Dobre	91	8	1	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	78	18	4	122
Średnie	87	10	3	515
Małe lub żadne	86	8	5	601
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	91	8	1	90
Raz w tygodniu	87	8	5	712
Kilka razy w roku	86	10	4	330
W ogóle nie uczestniczy	75	21	4	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wieś - wieś	92	3	5	471
Wieś - miasto	87	10	3	274
Miasto - miasto	79	16	4	470
Inni	84	16	0	24

Tabela 5. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem: tak naprawdę to wieś pracuje na utrzymanie ludzi z miasta?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	34	56	10	1239
Płeć				
Mężczyźni	33	60	8	605
Kobiety	35	52	12	633
Wiek				
do 24 lat	35	54	11	135
25-34	28	61	10	209
35-44	33	59	7	277
45-54	29	63	8	202
55-64	37	55	9	212
65 lat i więcej	42	40	18	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	46	38	16	494
Miasto do 20 tys.	32	62	6	125
od 21 do 100 tys.	23	67	10	239
101-500 tys.	30	66	5	215
501 tys. i więcej mieszk.	23	73	5	165
Region				
Północny	40	51	10	155
Zachodni	34	60	7	122
Środkowozachodni	35	56	9	182
Środkowy	16	63	21	219
Wschodni	38	54	8	132
Południowo-wschodni	47	47	7	196
Południowo-zachodni	35	59	7	232
Wykształcenie				
Podstawowe	43	42	14	494
Zasadnicze zawodowe	35	57	8	319
Średnie	25	68	7	351
Wyższe	14	82	5	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	18	75	7	62
Prac. umysł. niż. szczebla	17	72	11	79
Pracownicy fiz.- umysł.	42	51	7	58
Robotnicy wykwalifikowani	34	61	5	137
Robotnicy niewykwalifik.	34	58	8	60
Rolnicy	46	46	8	119
Prywatni przedsiębiorcy	16	83	0	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	40	47	13	445
Uczniowie i studenci	22	74	3	42
Bezrobotni	34	54	12	124
Gospodynie domowe i inni	25	57	17	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys. zł	40	39	21	94
500 tys. - 999 tys.	46	44	11	244
1000 tys. - 1499 tys.	34	55	11	340
1500 tys. - 1999 tys.	34	60	6	220
2000 tys. i powyżej	23	69	8	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	36	54	10	512
Średnie	35	54	11	572
Dobre	25	68	7	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	23	75	2	122
Średnie	30	63	7	515
Małe lub żadne	40	45	15	601
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	41	54	6	90
Raz w tygodniu	37	51	12	712
Kilka razy w roku	32	60	8	330
W ogóle nie uczestniczy	16	76	8	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wieś - wieś	45	39	16	471
Wieś - miasto	32	61	6	274
Miasto - miasto	23	71	7	470
Inni	58	35	7	24

Tabela 6. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem: wieś nie boi się kryzysu, ludzie na wsi zawsze sobie poradzą?
(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	63	31	7	1239
Płeć				
Mężczyźni	64	30	6	605
Kobiety	62	32	7	633
Wiek				
do 24 lat	60	29	11	135
25-34	56	38	5	209
35-44	59	37	5	277
45-54	65	30	5	202
55-64	68	26	6	212
65 lat i więcej	69	22	9	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	53	37	10	494
Miasto do 20 tys.	65	30	5	125
od 21 do 100 tys.	72	24	3	239
101-500 tys.	69	28	3	215
501 tys. i więcej mieszk.	70	25	6	165
Region				
Północny	63	29	8	155
Zachodni	71	22	6	122
Środkowo-zachodni	52	44	4	182
Środkowy	62	26	12	219
Wschodni	66	31	3	132
Południowo-wschodni	66	30	4	196
Południowo-zachodni	63	31	6	232
Wykształcenie				
Podstawowe	64	26	10	494
Zasadnicze zawodowe	62	32	5	319
Średnie	63	34	4	351
Wyższe	56	40	4	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	62	33	5	62
Prac.umysł.niż.szczebla	63	32	4	79
Pracownicy fiz.- umysł.	44	49	7	58
Robotnicy wykwalifikowani	66	30	3	137
Robotnicy niewykwalifik.	78	20	2	60
Rolnicy	51	41	7	119
Prywatni przedsiębiorcy	43	57	0	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	69	24	7	445
Uczniowie i studenci	52	31	17	42
Bezrobotni	62	28	9	124
Gospodynie domowe i inni	59	33	8	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	48	41	11	94
500 tys. - 999 tys.	61	31	8	244
1000 tys. - 1499 tys.	61	31	8	340
1500 tys. - 1999 tys.	67	27	6	220
2000 tys. i powyżej	67	30	4	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	66	26	7	512
Średnie	60	34	7	572
Dobre	61	37	3	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	65	32	3	122
Średnie	59	35	6	515
Małe lub żadne	65	27	8	601
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	81	15	4	90
Raz w tygodniu	59	34	8	712
Kilka razy w roku	64	31	5	330
W ogóle nie uczestniczy	70	25	5	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wieś - wieś	53	37	10	471
Wieś - miasto	71	27	2	274
Miasto - miasto	68	26	5	470
Inni	48	46	6	24

Tabela 7. Czy zgadza się Pan(i) ze stwierdzeniem: ludzie w mieście i ludzie na wsi nie rozumieją się wzajemnie? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	37	13	1239
Płeć				
Mężczyźni	48	39	13	605
Kobiety	52	36	12	633
Wiek				
do 24 lat	48	39	13	135
25-34	55	35	10	209
35-44	52	38	10	277
45-54	56	36	8	202
55-64	41	44	15	212
65 lat i więcej	45	33	22	202
Miejsce zamieszkania				
Wieś	48	35	17	494
Miasto do 20 tys.	52	41	8	125
od 21 do 100 tys.	49	43	7	239
101-500 tys.	51	38	11	215
501 tys. i więcej mieszk.	53	33	14	165
Region				
Północny	51	36	13	155
Zachodni	42	46	13	122
Środkowozachodni	45	48	7	182
Środkowy	53	30	17	219
Wschodni	50	39	11	132
Południowo-wschodni	56	30	14	196
Południowo-zachodni	50	38	13	232
Wykształcenie				
Podstawowe	44	38	18	494
Zasadnicze zawodowe	47	40	13	319
Średnie	61	32	8	351
Wyższe	48	48	4	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	52	44	4	62
Prac.umysł.niż.szczebła	53	39	8	79
Pracownicy fiz.- umysł.	58	35	7	58
Robotnicy wykwalifikowani	45	42	13	137
Robotnicy niewykwalifik.	51	45	4	60
Rolnicy	53	37	10	119
Prywatni przedsiębiorcy	57	40	3	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	47	36	16	445
Uczniowie i studenci	53	33	14	42
Bezrobotni	54	31	15	124
Gospodynie domowe i inni	47	35	18	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	42	41	16	94
500 tys. - 999 tys.	53	33	14	244
1000 tys. - 1499 tys.	49	36	15	340
1500 tys. - 1999 tys.	49	38	13	220
2000 tys. i powyżej	53	40	7	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	49	35	15	512
Średnie	49	40	12	572
Dobre	58	34	8	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	59	40	2	122
Średnie	48	42	10	515
Małe lub żadne	50	33	17	601
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	50	38	12	90
Raz w tygodniu	50	35	15	712
Kilka razy w roku	49	41	10	330
W ogóle nie uczestniczy	56	38	6	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wieś - wieś	49	34	17	471
Wieś - miasto	49	41	10	274
Miasto - miasto	52	38	10	470
Inni	43	47	10	24

Tabela 8. Z którą z poniższych opinii zgadza się Pan(i) bardziej?
 1 - między miastem i wsią jest stały konflikt,
 2 - tak naprawdę nie ma konfliktów między wsią a miastem
 (%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	29	68	3	1239
Płeć				
Mężczyźni	30	68	3	605
Kobiety	29	68	3	633
Wiek				
do 24 lat	34	61	5	135
25-34	32	66	2	209
35-44	30	69	2	277
45-54	32	67	1	202
55-64	21	74	5	212
65 lat i więcej	27	68	5	202
Miejsce zamieszkania				
Wies	29	67	4	494
Miasto do 20 tys.	32	60	8	125
od 21 do 100 tys.	26	73	1	239
101-500 tys.	28	72	1	215
501 tys. i więcej mieszk.	34	63	2	165
Region				
Północny	34	66	0	155
Zachodni	29	69	2	122
Środkowo-zachodni	31	68	1	182
Środkowy	34	57	9	219
Wschodni	21	79	0	132
Południowo-wschodni	25	68	6	196
Południowo-zachodni	27	72	1	232
Wykształcenie				
Podstawowe	28	67	5	494
Zasadnicze zawodowe	28	70	2	319
Średnie	31	67	2	351
Wyższe	33	66	2	76
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	38	61	1	62
Prac.umysł.niż.szczebla	25	73	1	79
Pracownicy fiz.- umysł.	27	73	0	58
Robotnicy wykwalifikowani	30	68	1	137
Robotnicy niewykwalifik.	28	70	2	60
Rolnicy	26	68	6	119
Prywatni przedsiębiorcy	25	75	0	48
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	26	71	4	445
Uczniowie i studenci	35	65	0	42
Bezrobotni	40	56	4	124
Gospodynie domowe i inni	31	59	10	63
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 500 tys.zł	28	64	9	94
500 tys. - 999 tys.	31	65	4	244
1000 tys. - 1499 tys.	24	73	3	340
1500 tys. - 1999 tys.	35	63	2	220
2000 tys. i powyżej	30	69	1	309
Ocena własnych war. mater.				
Złe	31	66	3	512
Średnie	26	70	4	572
Dobre	34	65	1	151
Zainteresowanie polityką				
Duże	25	74	1	122
Średnie	29	68	3	515
Małe lub żadne	30	67	4	601
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	26	69	5	90
Raz w tygodniu	28	67	4	712
Kilka razy w roku	27	71	2	330
W ogóle nie uczestniczy	41	59	0	108
Pochodzenie / miejsce zamieszkania				
Wies - wies	29	67	4	471
Wies - miasto	28	69	2	274
Miasto - miasto	30	68	3	470
Miasto - wies	25	75	0	24